

23.27x26.13	1/7	עמוד 1	הארץ - מוסף הארץ	06/11/2020	75041549-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

והארץ היתה שוחרת שלום, שלום בחוץ ושלום בפנים

ירושלים היא בירת התרבות העולמית, שכם היא עיר גנים יהודית ובמדבר קמה עיר שלמה ממלח. עשור לפני אלטנוילנד של הרצל, חיבר הסופר אלחנן ליב לוינסקי רומן עתידיני על ישראל בשנת 2040. **ירמי שיק בלום** יצא בעקבותיו

שער: עיבוד תמונה. צילומי מקור: גטי אימג'ס

21.06x29.82	2/7	עמוד 12	הארץ - מוסף הארץ	06/11/2020	75041544-0
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

אלחנן ליב לוינסקי חזה מדינה שוחרת שלום שתיקנה בכסף במקום בדם. בחזרה לנבואה שהקדימה את הרצל
ירמי שיק בלום עמוד 12

יש לי ארץ אחרת

ספר אוטופי על ישראל
שהקדים את אלטנוילנד?
יש דבר כזה. מסע בעקבות
החזון האלטרנטיבי שהציע
אלחנן ליב לוינסקי

ירמי שיק בלום צילום: תומר אפלbaum

אלחנן ליב לוינסקי היטלטל ברכבת קי-טור מקרטעת בדרכו לעוד עסקת תבואה, מרחק 463 קילומטר מהבית, שמי בכלל יודע אם תצא לפועל. הימים היו ימי המאה ה-19, וסוחר התבואה שחלם להיות סופר עברי העביר את הנסיעה בכתיבת "בעגלה ובעגל" לת' החורף", מאמרו הראשון שעתיד להתפרסם בעיתון "המליץ". לוינסקי תיאר במאמר את אחיו לקרון המקרקש: סוחר פחם, עץ, תבואה, רוכלים וחנוונים. יהודים נודדים במשרה מלאה. תמיד ממחרים לאן שהוא. לרכוש סחורה, להתמקח עבודה, לגבות תמורה, לעגל פינה, לחטוף מגוי סטירה, לקנות להרוויח איוו אגורה ולחזור הביתה, מתישהו.

"אין עם בתבל הנוסע תמיד כיהודים, 'הלוך ונסוע' זוהי תמצית דברי ימינו", כתב לוינסקי. "בעמל גדול יצברו היהודים את מעט כספם, ועוד הפעם ייסעו וכה חוזר חלילה, כי עבדים היהודים בפלכי הדרום לבעלי בתי חרושת במוסקבה".

לוינסקי לא אהב לכתוב טקסטים קודרים. הוא תפס מעצמו אופטימיסט, אך אלה היו פני הדברים. שלג כבד כיסה את ערבות ואפוריוויה והפך את הנוף הרפטיבי ממילא לדהוי, עקור וחסר שייכות. כשהרכבת בלמה בפתאומיות פרצה נזירונה בקרון. היו שבכו על הזמן שאבד, היו שתבעו פיצויים מהכרטיסן והיו שהתנדבו לפנות את השלג מהמסילה בידיים, העיקר להגיע ליעד בזמן. שישה ימים עמדה הרכבת במקומה. ביום השני סיים לוינסקי את המאמר ל"המליץ". ביום השלישי הוא כבר היה כל כך מיואש מהכאן

המילים סופר ועסקן. כמו שמן ומים, חולה צליאק ופיתיה, ניקול ראיזמן ומוזיקה — לא משנה כמה תתעקש, הם פשוט לא מתמוגגים.

גוגל מהיר גילה לי שב-1892, השנה שבה הרצל שקל לייסד תנועת התנצרות יהודית המונית, ועשור לפני שכתב את "אלטנוילנד" בגרמנית, אלחנן ליב לוינסקי, רחובי שלי, פירסם את "מסע לארץ ישראל בשנת ת"ת לאלף השלישי". הספר נחקק בדפי ויקיפדיה כספר המדע הבדיוני הראשון שנכתב בשפה העברית. זו גם כנראה הסיבה

והעכשיו שהוא התחיל לכתוב ספר אוטופי על ארץ ישראל בשנת 2040.

כיליד פלורנטיין שגר בבית אמו שנתיים יותר מדי, וכמי שבשלוש שנים האחרונות שוכר דירה ברחוב לוינסקי (חמש דקות ממולידתי, שבה אני נתקל במכולת בזמן שאני רושם מצרכים על שמה), יצא לי להרהר ביני לביני: מי האדם שמאחורי השלט? "אלחנן ליב לוינסקי — סופר ועסקן, ממייסדי הוצאת הספרים מוריה, על שמו סמינר ריון המורים בת"א". יש משהו מחשיד בצירוף

23.34x27.88	3/7	עמוד 13	הארץ - מוסף הארץ	06/11/2020	75041545-1
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

ירמי שיק בלום בפסטיבל עמים וטעמים אשדוד. לוינסקי חזה שהעיר תהיה הכרך הגדול של ישראל

למען השם, יש 124 רחוב הזית, 55 ו'בוטינסקי, 52 הרצל ו-35 משה שרת. עזבו שמות רחובות, זוכרים שהוציאו שקיות סוכר עם תמונות של 33 אישים מתולדות הציונות? לוינסקי המתוק קיבל שקית? נישחתם נכון. לכן החלטתי להתחקות אחר מסעו הנשכח, ולבדוק אם משהו מחזונו האוטופי התממש. נכון שנשארו 20 שנה עד שנת ת"ת לאלף השלישי, אבל ברוח תקופתנו הדיסטופית, מי יודע מה ואם ואיפה נהיה ב-2040. אבל קודם כל אקספוזיציה. אלחנן, הגיבור של

העם וכיאליק, הקים איתם הוצאות ספרים וכתבי עת, נבעט מארץ ישראל המאצ'ואיסטית בגלל בעיות עיניים, וכתב את ספר המד"ב העברי הראשון בומן שהרכבת שלו שוקעת בשלג. ומה נשאר מכל זה? סופר ועסקן, ממייסדי הוצאת הספרים מוריה, על שמו סמינריון המורים בתל אביב. נכון, סמינריון ורחוב מרכזי בתל אביב זו פריווילגיה ששמורה לגברים יהודים אשכנזים סטרייטים מראשית הציונות. נכון, נשים, מורחים, ערבים וכל מיעוט אחר מופלים הרבה יותר, אבל

לכך שלספר אין ערך ויקיפדיה משלו. לכתוב ספר בעברית במאה ה-19, בשפה שאין לה קהל, זה כמו להפיע באולם ריק ולחכות למחזאות כפיים. מצאתי את הספר, יחד עם כל כתבי לוינסקי, באתר של פרויקט בנייה (שלמרות אהבתם המשותפת לעברית לא סבלו זה את זה). קראתי והתאהבתי. האיש המציא על הדרך את הנייר-ג'ורנליזם השטייטלי, התגלגל מהשיבה להוראה, משם לעסקי תבואה, עבר לניהול סניף יינות כרמל באודסה, היה החבר המצחיק של אחד

18.9x25.86	4/7	עמוד 14	הארץ - מוסף הארץ	06/11/2020	75041546-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

הספה, נוסע עם אשתו הצעירה יהודית לבלות את ירח הדבש בישראל, יעד תיירותי נחשק ופופולרי בשנת ת"ת ("הנסיעה לארץ ישראל מודה היא ב" תר המודות"). הוא מורה לעברית, מקצוע מבוקש מאז ששפת הקודש הפכה לשפה בינלאומית. היא היתה התלמידה שלו, מעשה שכווננו לא נראה ללוינסקי פסול, וכולנו תקווה שכבן המאה ה-21 היה רואה את הבעייתיות שביחסי מרות. הוא לא נסע רק בשביל הפלור ("ובכל זאת חפצתי להוציא גם תועלת ממשית מגסיעתי זו, כי בתור מורה שפת עבר, נחוץ היה לי להיות בארץ מולדת הש" פה, בכדי להשביח מעט את ידיעותי"), והיא בכלל רצתה ירח דבש בפריז ("יהודית, בכל פטריטיותה ואהבתה לשפת עבר ולכל מרום ונשגב, הלא רק אישה היא, ובסתר לבכה נטתה אחרי פריז"). ומר" גע זה (כולל) הספר לא מייחס שום חשיבות למע" רכת היחסים ביניהם ובמיוחד לא לדמותה של יהודית.

וכך יהודית ואלחנן הפליגו על ספינת התענר" גות "יהודה המכבי" של חברת אוניות החשמל יפ. על סיפון הספינה לא תמצאו פנסיונרים אמרי" קאים עבי בשר וסמוקי לחיים שבאו לשרוף ליל" דים את הירושה בהולי לנ. כן תמצאו זוגות צעירים, תלמידי ישיבה, אמנים ויהודים עשירים מהקולוניות הישראליות בחו"ל, שבאו לצוד חת" נים צברים לכנותיהם הג'ואיש פרינסטון.

הזוג העמים צלחות כבופה, ולוינסקי התרגש מחומרי הגלם המקומיים. "השולחן היה לגמרי עברי! ואין אף חתיכה אחת, שקנו מידי זרים: הח" לב והחמאה — מצאנע ובקרם... הבשר ג"כ מצאנע ובקרם. הירקות והפירות — מגנע אשר נטעה ימ" נם. הלחם בוודאי שלהם". גם הספינה נבנתה מחו" מרים מקומיים בלבד, מהשלדה והמנוע ועד כלי העץ והזכוכית. בכלל, על פי לוינסקי, ישראל 2040 היא מדינה סוציאליסטית שהכלכלה שלה נשענת רק על תוצר מקומי.

הספינה התקרבה ל"נמל אשדות", שמתואר כ"חוף אוניות גדול ומהולל מאוד ומתחרה במס" חרו את מרסיל והמבורג... ובכל יום ויום אוניות יוצאות ובאות... נושאות כל טוב ארץ הקדם וארץ צפון". בזמן ההפלגה יכול היה לוינסקי להרשות לעצמו לזלול מהבופה בלי לחשוש ממחלת ים, כי בספינה הותקנה המצאה חדש" נית: "מכונת החשמל (שאיתה) אפשר להשקיט את הים". לעומת זאת, אני הגעתי לנמל אשדות על האופנוע של תומר הצלם, שזיגוג בין המ" שאיות עד שכמעט הקאתי עליו מרוב חרדה.

בנמל, החזון התגשם

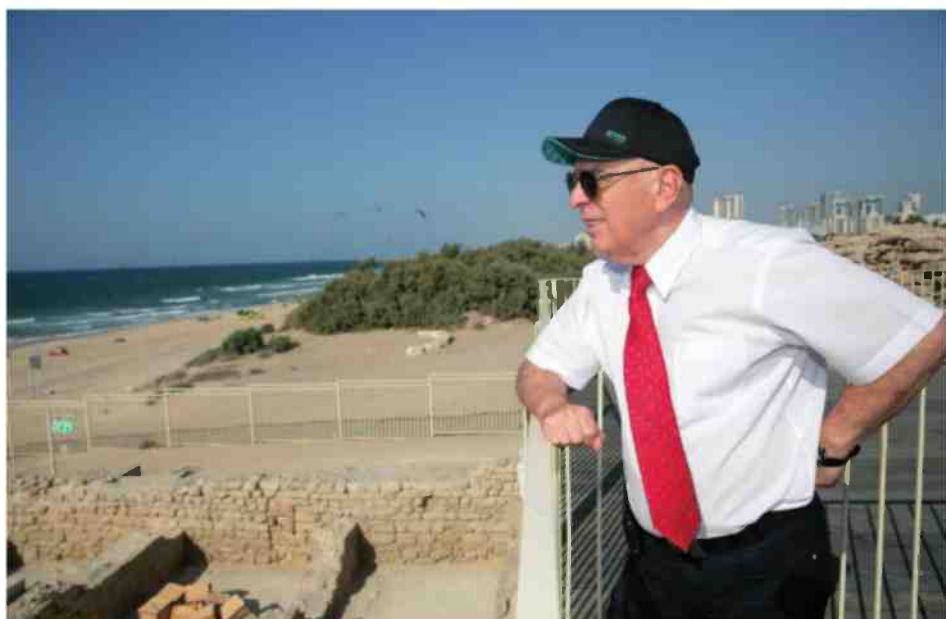
כשהגענו פגשנו את שיקו ואנה, מנכ"ל נמל אשדות, שאישר בפנינו שחזון לוינסקי אכן התגשם — נמל אשדות הוא הנמל הגדול בישראל. סיירנו בין רציפים עמוסי מכולות, וזאנה התגאה בחשי" בות האסטרטגית של הנמל.

"מכיוון ש-98% מהסחורות מגיעות לישראל דרך הים, הייבוא מהים הוא קריטי", הסביר ואנה. "קח למשל את התבואה. יש לנו איזושהו מלאי, אבל כרגע שלא יגיעו מיליוני הטונות של התבואה מחו"ל אנחנו בבקעה. קח את משבר הביצים בפסח. ביצה היתה חסרה, וביום אחד ייבאנו שמונה מ" ליון ביצים".

עצוב שאנחנו מייבאים כל כך הרבה. "אני מסכים. מדינת ישראל היא יבואנית, היכולת שלנו להחזיק את עצמנו היא לא גבוהה.

מנחם גלילי. מגשים את קדחת המקומונים שלוינסקי ראה בעיני רוחו

סגן ראש העיר אשדוד שמעון כצנלסון. גאה בגלגל הענק המתוכנן, כמו בלונדון

מנכ"ל נמל אשדוד, שיקו ואנה. להימנע מייבוא? נראה שהחזון של הספר התפקשש

20.07x28.45	5/7	עמוד 15	הארץ - מוסף הארץ	06/11/2020	75041548-4
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

מחנה בלאטה הסמוך לשכם. לא בדיוק עיר הגנים שראה בעיני רוחו הסופר מהמאה ה-19

עבודות ארכיאולוגיות בהר גריזים. די"ג'י מבית חנינא לצד חיילת משוחררת

מגיעות אפילו בהמות. מדינת ישראל לא מגדלת את הבשר שלה.

ומה אתה רואה שמייצאים?

"לצערי לא מספיק, בעיקר פוספט ואשלג. הל-וואי שמדינת ישראל תייצא יותר".

אתה יודע, החזון של לוינסקי היה שנסתמך רק על תוצר מקומי.

"חזון יפה. התפקוש, אבל באמת חזון יפה. מה שכן, האפודים שלנו מייד אין יוראל".

לוינסקי לא רק חזה שנמל אשדוד יהיה הגדול בארץ, אלא גם שהעיר אשדוד תהיה העיר הגדולה והמרכזית בישראל 2040. "העיר גדולה עד מאוד ויש רחובות אשר אורכם כשתי פרסאות ויותר... הבניינים כולם יפים עד להפליא ויש כאלה שנבנו משיש הלבן. מספר תושבי העיר... יותר ממיליון".

יצאנו לסיוור בעיר עם עופר דרי, פטריט אש-דודי ומנכ"ל החברה לתיירות אשדוד. ואכן, רבים מבנייניה של אשדוד מצופים שיש (נחות לטעמי, אבל זה מה שלוינסקי רצה). גם הרחובות רחבים, רצועת החוף רחבה ובכל מה שקשור להתרחבות, לאשדוד יש פוטנציאל. אבל מה לעשות שהרחוב לא קובע. עם כל הרצון הטוב, אשדוד לא מאיימת על תל אביב.

דרי סיפר על סיורי גרפיטי, אבל אני איכדתי ריכוז ותהיתי אם לוינסקי תיאר לעצמו שהרצל יגנוב לו את כל התהילה. דרי היה בשל. "אתה קולט? כל כביש שלושה נתיבים", התגאה המנכ"ל הנלהב, והחזיר אותי לאספלט. "אשדוד מחולקת לכבישים ענקיים שחוצים את העיר לאורך ולרוחב, למשל כביש הרצל שאנחנו נוסעים בו עכשיו". "שוב ההרצל הזה", מילמלתי לעצמי. "מה אמרת?" שאל עופר. תהיתי אם יש רחוב לוינסקי באשדוד, שאלתי אותו בחזרה. "אין", בדק דרי בווייז וצחק במבוכה.

הסיור הסתיים במצודת אשדוד ים, מצודה מורסלמית (רחבה) מהמאה השביעית. במצודה ארב לנו סגן ראש העיר, שמעון כצנלסון, איש חמוד

שנשלח להרביץ בנו יח"צ. כצנלסון סיפר על תוכניות הבנייה העתידיות בעיר, שבין השאר כוללות את "Ashdod eye", הגרסה האשדודית לגלגל הענק הלונדוני. שאלתי אם יש אפשרות שאחד ממזימי הבנייה ייקרא על שם לוינסקי, וכצנלסון ענה שקודם יקרא את הספר, "ואם תהיה התאמה יכול להיות שנעשה לכבודו כיכר או משהו".

מעצמה של מקומונים

"אם תבוא לעיר חדשה ותחפץ לדעת ולהכיר את טבע המקום צא וקרא את כתבי העת אשר בעיר ואת חלק המודעות בתוכם. מתוך כתבי העת היומיים תדע את טבע יושבי העיר... מה יאהבו

ומה ישנאו, גם כל הרכילות ולשון-הרע, וכל מה שמספרים איש אחרי רעהו".

מלבד המצודה נמצא באשדוד ממצא ארכיאולוגי חשוב ונדיר לא פחות. שמו מנחם גלילי, והוא המייסד, המו"ל והעורך הראשי של "אשדוד היום". מבלי שידע, מנחם גלילי משמר חלק ממורשת לוינסקי, שטעה לחשוב שב-2040 סצנת המקומונים תשגשג.

לוינסקי מילא את ספרו בציטוטים של מודעות מהמקומונים השונים, מה שנותן תחושה שהספר עצמו הוא סוג של מקומון. "המודה האחרונה בירושלים!" קוראת אחת המודעות, "במשתה הערב בבית הנשיא במוצאי-שבת לבשה בת הנשיא

21.9x28.17	6/7	עמוד 16	הארץ - מוסף הארץ	06/11/2020	75041550-7
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

האחוזה של מוניב אל-מסרי. לוינסקי ניבא שתקום באותו מקום אחוזה של המושל היהודי

האלה. כדי לבנות איתן צריך לצפות אותן, אך כבר עכשיו זה יכול להפחית את השימוש במלט. לאנשים יש מחסום פסיכולוגי, אבל מלח זה חומר חזק מאוד, מבודד מצוין, ידידותי לסביבה, קל למיחזור – ויש עודפים עצומים ממנו.

אלא שלמרות כל הסגולות של לבני המלח, המיום נתקל בחומת בירוקרטיה אטומה. "הייתי במשרד האוצר, משרד השיכון, האנרגיה, המשרד להגנת הסביבה, כולם התלהבו אבל לא יצא כלום". במקום להשקיע בפיתוח פרויקט אבני המלח, נחנך השבוע פרויקט קציר המלח. שבעה מיליארד שקל, 20% מהם מכספי המסים, הושקעו במחפר ענק ומסוע שנועדו להעביר את עודפי המלח מהח' לק הדרומי לחלק הצפוני. כדי לזרות לו מלח על הפצעים (בקטע טוב! האיש חולה על מלח) הקרא-תי לפרופ' מנדלר קטע נוסף שלוינסקי כתב על עיר המלח: "המציא חכם אמצעי להקשות את האבן הזאת ולא ישלטו בה האש והמים".

זה כאילו נכתב עליך לא? "אני חייב להודות שלא ידעתי עליו הרבה. הוא לא נחקק כמישהו שעשה שינוי גדול. בהרבה מובנים נעשה לו עוול, אולי הוא היה אחד מהגדולים ואנחנו אפילו לא יודעים את זה".

את השממה, ועיר גדולה ושמה עיר המלח: "העיר יפה עד מאוד ומספר תושביה יגיע עד מאת אלף. החוצות מרוצפות בחמר המקומי ויש בניינים הרבה שנבנו מאבני המלח... אין קץ ליפי הבתים האלה".

עיר ממלח נשמעה לי כמו חזון יפה אך מופרך, עד שפגשתי את פרופ' דני מנדלר מהמכון לכימיה באוניברסיטה העברית, שמצא דרך להכין לבנים ממלח. הכל התחיל כשהמדינה פנתה לציבור כדי שיעזור למצוא תכלית לכמויות אדירות של מלח מיותר. כתוצאה מתהליך הפקת האשלג, שוקעים בכל שנה כ-20 מיליון טונות של מלח שאין בו שימוש. השקיעה גורמת לעלייה במפלס ים המלח בחלקו הדרומי ולסכנה להצפת המלונות.

פרופ' מנדלר חשב שהמלח הזה יכול לשמש את תעשיית הבנייה, ולהפחית את התלות בתעשיית המלט המזוהמת. כעבור שנתיים של ניסויים הוא יצא מהמעבדה עם פטנט חדשני להכנת לבני מלח. מנדלר מספר כי "התהליך מאוד פשוט – גורסים את המלח, מוסיפים חומרים מונעי התמורסות, דוחסים אותו ונגמר הסיפור".

אפשר לבנות בניינים שלמים ממלח? "כרגע אי אפשר לבנות קירות מהלבנים

לבוש תכלת אחוז בחבלי בוץ וארגמן. לבושים כא-לה על פי הבניה והגורה ההיא, אפשר להשיג בחנות של בגדי הנשים לשרה בת טובים, רחוב הצפוני מספר כ"ד".

ביום שבו פגשנו את גלילי הוא הוריד עוד גיליון לדפוס (6,000 עותקים, חמישה שקלים לגיליון, פה זה לא חינומן). מלבדו לא היה איש במערכת. ריח חזק של סיגריות עלה מהמשרד הסמוך. התיישבנו במשרד של גלילי, סביב שולחן עמוס דפדפות, פתקיות וכרטיסי ביקור של עסקים קטנים. מחשב לא היה שם.

אין הגעת לעסקי המקומונים?

"ב-1969 בגין נאם באשדוד, וחיפשו מישהו שיעביר ידיעה על הכנס לעיתון של המפלגה. העברתי אותה ונהייתי הכתב שלהם בדרום. באותה שנה הוצאתי את 'עולם המחר', דף אחד שיצא פעם בחודש וחשף שחיתויות של העירייה, וב-1 במאי 1975 הקמתי את 'אשדוד היום'".

שמעתי שמכנים אותך "אורי אבנרי האשדודי".

"נכון, המודל שלי זה 'העולם הזה' – שחיתויות ושערוריות. בעיקר שערוריות. כולם בעיר יודעים ש'השבוע באשדוד' זה רק שערוריות, אין משהו אחר. אני כותב. לא חושב, לא עושה חשבון. אנחנו המקומון שקיבל הכי הרבה תביעות דיבה בעולם. הרבה לפני שכל הנושא הזה של תביעות דיבה התפתח, אותי תבעו כבר מהגיליון החמישי".

כמה פעמים תבעו אותך?

"לדעתי היו לי 80 תביעות לפחות. אין עורך דין שלא תבע אותי".

וכמה כסף הפסדת בבתי משפט?

"כולל הכסף ששילמתי לעורכי דין לפני שהבן שלי נהיה עורך דין?".

עכשיו אני מבין למה הוא למד משפטים.

"אני שלחתי אותו".

כן, כולל הכסף לעורכי דין.

"בערך של היום, הפסדתי משהו כמו 15 מיליון שקל, אבל 90% מהתביעות נגדי הפסידו".

אין הצלחת להחזיק מעמד?

"עד האינטרנט עבדנו מעולה. היינו מוציאים 160 עמודים כל שבוע".

יש עתיד למקומונים?

"לצערי העתיד קודר. לא יהיו מקומונים. השבוע הוצאנו את העיתון הכי קצר אי פעם, 48 עמודים בסך הכל. כשפתחתי את המקומון היו באשדוד 48 מקומונים, היום נשארו תשעה, אחד מהם של ג'קי בן זקן שפתח עיתון בשביל לסגור אותי, אבל בינתיים נכנס לבית סוהר".

חורה לך השחיתות גם ברמה הארצית?

"אם אני רואה שחיתות אני לא יכול לישון בלילה. הבת שלי הולכת להפגין עם דגלים שחורים שלוש פעמים בשבוע. היא שומרת שבת, או היא נוסעת לישון בירושלים בסופ"ש כדי להפגין שם בשבת".

שמתי לב שאין במשרד שלך מחשב.

"אני לא עובד על מחשב, אני כותב ביד ונותן את זה לעליו המוכירה שלי".

בתים ממלח? למה לא בעצם?

בן-גוריון ראה את עתיד האומה בנגב. לוינסקי ראה אותו בים המלח. החל מפוטנציאל כלכלי (ובקעת ים המלח ההיא כולה אוצר כל חמדה נגוזה ומקור עושר רב לארץ) ועד לרעיונות טכנולוגיים מרחיקי לכת כמו גשם מלאכותי שמפריח

פרופ' דני מנדלר. מיישם רעיון מהספר – לבנות מבנים ממלח צילום: אמיל סלמן

75041547-3	06/11/2020	הארץ - מוסף הארץ	עמוד 17	7/7	21.79x28.34
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציורו - 80790					

לאחוזתה של אל-חסרי לא הצלחנו להיכנס, לשכם אפילו לא ניסינו. חשבתי על מה שניבא לוינסקי לעיר וזעמתי: "בחייאת לוינסקי, מה, לא ידעתם שיש כאן ערבים? ברנר דיבר על זה, חבר שלך אחד העם דיבר על זה, אתה ביקרת פה! איך לא ידעתם. עבדתם על עצמכם"

שני שלטי חוצות זהים, לאותו טלפון Xiaomi סיני מעאפן, בשתי גדות של אותו הכביש, בשתי שפות שמיות קרובות, זו מול זו, וזה זה, ורחוק. בעליות של הר גריזים נתגלתה בפנינו אחוזת אל-חסרי בשיא אונה. אך ככל שהתקרבונו לפסגת ההר, התקשנו לראות אותה. מפה לשם הגענו לשכונת השומרונים, ולא היה לי ברור אם אנחנו בכפר פלסטיני עוין, כפר דרוזי אוהד, או שאנחנו סתם בחולון. אז נכנסנו למכולת של איזה שומר רוני טוב. במדף של השימורים מצאתי את "נפ" לאות המטבח השומרוני" בעריכת בנימין צדקה, בתיא צדקה ובת יפת צדקה. דיפדפתי בספר בשאפל ונתקלתי במתכון למרק כרוב פרווה ובפרק "שקשוקות ושונות". לפני שהלכנו אמרתי לשומרוני הטוב שאני כותב על ספר שניבא שב-2040 יהיה שלום בשכם. השומרוני הטוב צחק ואמר: "אם הוא כתב משהו על שלום בשכם הוא תמיד טעה". ואם הוא טעה בדיוק ההפך, זה נחשב שהוא צדק?

לאחוזתה לא הצלחנו להיכנס, לשכם אפילו לא ניסינו. כל מה שיכולנו לעשות זה לתצפת עליה מרחוק. עמדנו על פסגת הר גריזים. מגובה 881 מטר לא רואים בני אדם, רואים עמק בטון צפוף. חשבתי על עיר הגנים השכמית של לוינסקי וזעמתי על חזונו המדינה הנשכח. "בחייאת לוינסקי, מה, לא ידעתם שיש כאן ערבים? בטח ידעתם. ברנר דיבר על זה, חבר שלך אחד העם דיבר על זה, אתה ביקרת פה! איך לא ידעתם. עבדתם על הערבים, ועל עצמכם ועלינו, ועל 2040. פחד אלוהים לחשוב מה יהיה פה. אתה יודע, יש משפט שסבתא שלי ז"ל היתה אומרת, 'זוה שאתה לא רואה את הפרונקל שעל הגב התחתון שלך, לא אומר שאין לך גב תחתון' (סתם, אני המצאתי, לא רק לך מו"ר להמציא).

המשכנו לאתר הארכיאולוגי בהר גריזים. בשור לי כביש הגישה עמדו אנשים בחולצות חומות וני"כשו עשבים. הם נראו כמו אסירים בעבודות כפייה מסרט גנוז של האחים כהן. התברר שהם מובטלים שגויסו לרשות הטבע והגנים למשימות טבע ומורשת. היו שם ענבל משרק, חיילת משוחררת מהקטמונים, אחמד (ג'מייקה) מאלק, דיג'יי מבית חנינא, ועידן גבע, מורה דרך וסוכן תיירות ממסילת ציון. "דווקא בשנה הקשוחה הזאת מצאתי פה תקווה", הסביר גבע. "אני עובד עם כל האוכלוסיות שיושבות בארץ ואנחנו דווקא עושים פה משהו ביחד שבעיניי הוא יפה וחיוני. הנה, דיג'יי אחמד עכשיו מרקיד את ענבל, שזה נחמד".

ירח הדבש תם. יהודית ואלחנן עלו לספינה והפליגו צפונה מבלי לעשות עלייה. סוף מאוד לא ציוני לרומן הבדיוני העברי הראשון. אולי כי בסוף, יש אוטופיה ויש מציאות. ובמציאות לוינסקי הוא סוחר תבואה שנמצא בגלות, על רכבת ששקעה בשלג. כמה עמוק עוד צריך שנשקע כדי שנחזור לכתוב אוטופיות?

אסטרואיד". זה סיפור ממש-ממש יפה. תגיד, אם גילית כמה מטאורים, אולי תפרגן ללוינסקי עם מטאור על שמו?

"את מעט האסטרואידים שגיליתי ועוד לא נתתי להם שם אני שומר ביד כווצה – מחזיק חזק ולא משחרר".

לקנות את הארץ

ישראל 2040 של לוינסקי היא מדינה שוחרת שלום ("שלום לישראל מכל עברים, שלום בחוץ ושלום בפנים הארץ"), וכיאה לאוטופיסט ציוני בן המאה ה-19, אין בה ערבים ("מה היתה הארץ טרם באו אליה היהודים? – כמוה כאין"). יש עדיין צבא, אך השירות קוצר משמעותית ("כל בחור מבן עשרים שנה ומעלה יעבוד בצבא... משך עבודתם שנה").

המדינה המושלמת שברא לוינסקי נפרסת על פני ארץ ישראל השלמה ("ועברתי את הארץ... לאורכה אבל לא לרוחבה, כי לא עברתי בעבר הירדן"), וכסוחר יהודי גלות, לוינסקי יודע, שכדי להיות מושלמים ושלמים, צריך לשלם ("לא בחרב ולא בחנית ולא בחוכמה הדיפלומטים כבשו בישראל את הארץ... רק שדות בכסף קנו, והיהודים הם העם המיוחד בתבל, אשר יש לו 'שטר מכירה' על ארצו").

בהיעדר ערבים להסתכסך איתם, אלחנן מרגיש בטוח לנפוש עם יהדות בשכם, עיר גנים עם רוב יהודי מובהק: "משני עברי הרחוב גנות ופרדסים... החוצות והרחובות כמו גני הטיילים... שכם עיר הפלך, תושביה יותר מחמישים אלף, רובם ערבים, אבל יש גם מבני הנכר".

אלחנן ויהודית עוזבים את דאון טאון שכם ונוסעים לביקור אצל מושל העיר, שמשקיף על שכם מאחוזתו מוקפת הכרמים בפסגת הר גריזים. אם לוינסקי ניבא משהו וקרה בדיוק ההפך, אבל בדיוק ההפך, זו עדיין נחשבת נבואה? לפי דעתי כן. בראש הר גריזים ניצבת היום אחוזת אל-חסרי, הידועה גם כבית פלסטין. האחוזת היא העתק של קפרי לה רוטונדה, וילה איטלקית רנסנסית מהמאה ה-16. החומה שמקיפה את הווילה היא העתק של "חומתה לה הפרדתה", חומה ישראלית מהמאה ה-21. האחוזת, שכוללת 280 דונם של כרמים ומטעים, שייכת למוניב אל-מסרי, מיליארדר פלסטיני (מי ליארדר פלסטיני זה הסופר ועסקן של הערבים?). אם נתנסו לתאם ביקור עיתונאי אצל טייקון בן

86 משכם, בהתראה של יום, כשלא הרחק משם בני עמכם עוקרים עצי זית לבני עמו, ויש מגפה עולמית, והוא בקבוצת סיכון, ולכם אין תעודת עי"תונא, או רכב, סביר להניח שתניחו לכל העניין. או שכמו במקרה שלי, תמצאו את עצמכם שוב בהתקף חרדה על האופנוע של תומר הצלם.

נסענו בכביש 60 העמוס. בדרך, הבנתי ללבו של לוינסקי. הרי איך אפשר לכתוב אוטופיה על ארץ מקוטעת ומעורבת, מולדת מזווגת ומתמוגת. בצומת תפוח אלה עם אלה עוצרים טרמפים, במרסך בחווארה פלסטינים מחליפים למתנחלים גלגל.

משעון גריניץ' לשעון ירושלים

ירושלים מתייחסת יפה לאלחנן ויהודית, והם אפילו מתארחים בבית הנשיא (ב-2040, הקדנציה שלו מוגבלת לשנה אחת). בירושלים האוטופית של לוינסקי אין בית מקדש ואין כותל ("כי הבית טרם נבנה, וכותל המערבי על עמדו בחרבנו יעמד... כי עוד לא בא יום גאולתו"). מה שכן יש זה מרכז אסטרונומי: "הר הזיתים איננו עוד מקום הקברות אבל... על ראשו בית מצפה הכוכבים המהולל, כי קיימו וקיבלו עליהם כל חכמי תבל לחשוב את קו האורך הראשון מירושלים וייסדו שם בית מצפה כוכבים מכללי".

לא הבנתי את הדחף של לוינסקי להקים מצפה כוכבים על בית קברות, לכן פניתי לד"ר דוד פולין שוק, אסטרונומי קאי ממכון ויצמן (עוד מוסד שלא נקרא על שם לוינסקי). ד"ר פולין שוק הסביר כי "כמאה ה-19 כל עיר שכיבדה את עצמה בנתה מצפה כוכבים, אבל במאה ה-20 הבינו שאור הרקע של העיר לא מאפשר תצפיות איכותיות, אז התחילו לבנות מצפים מחוץ לעיר".

יש משמעות לכך שלוינסקי קובע את קו האורך הראשון בירושלים?

"ב-1884 התכנסה ועדת המרידיאן הבינלאומית וקבעה שקו האורך 0 יהיה בגריניץ', מה שמעיד שבזמנו הבריטים היו האימפריה המתקדמת ביותר בעולם מבחינה טכנולוגית. בעצם לוינסקי אומר שירושלים תהיה מקום כל כך חשוב, שכל אומות העולם יכירו בעליונות המדעית והטכנולוגית שלה. יותר מזה, ישראל תקבע את הזמן עבור כל תושבי כדור הארץ. השעון הבינלאומי יזוז מ-GMT, שעון גריניץ', ל-JMT, שעון ירושלים".

יכולנו להיות הרפרנס לזמן, מחוג לגויים. "אולי יחידות המדידה היו משתנות מסנטימטר רים ומטרים לזרת ואמה".

יש לך השערה למה לוינסקי מיקם מצפה כוכבים דווקא בהר הזיתים?

"תחייית המתים אמורה להתרחש בהר הזיתים. בנייה של מצפה כוכבים שם אומרת שאתה זונח את החזון הדתי ועובר לחזון מדעי".

בתור חוקר אסטרואידים, יצא לך לגלות אסטרוואיד? אם כן, מותר לך לתת להם שמות?

"גיליתי כמה וכמה, וכן, מותר לי לכנות אותם בשמות. לאחד מהם קראתי על שם אשתי. הכרנו במטר מטאורים, וככה הצעתי לה נישואים, עם